

JOSEF RUBÍN

KAREL ABSOLON JAKO GEOGRAF A VELKÁ OSOBNOST ČESKÉ PŘÍRODOVĚDY

(Příspěvek k jeho biografii při příležitosti 100. výročí narození)

V červnu letošního roku uplyne 100 let od narození českého badatele Karla Absolona, který svým dílem široce zasahujícím do geografie, zvláště do krasové geomorfologie, speleologie a zoogeografie, dále do zoologie, paleoantropologie a prehistorie, patřil bezesporu k největším postavám našeho vědeckého života první poloviny 20. století. Českoslovenští zoologové, antropologové a speleologové, vlastivědní pracovníci obou moravských krajů, kde po dlouhá léta badatelsky pracoval, i četné vědecké společnosti v zahraničí, jichž byl řádným nebo čestným členem, vzpomenu tohoto významného výročí na svých shromážděních, konferencích a v odborném tisku. Tím spíše nemůžeme ani v našem časopise nepřipomenout jeho dílo a jeho osobnost, jež zvláště mladší generaci geografů zůstává spíše pojmem než plastickým obrazem. Snad proto, že ačkoliv byl Absolon řádným profesorem geografie na Univerzitě Karlově, věnoval převážnou většinu svého času práci v bývalém „diluviálním oddělení“ Moravského muzea v Brně a k přednáškám na pražské univerzitě jen dojížděl. Abychom jeho nevšední postavu čtenářům co nejvíce přiblížili, uvádíme v článku nejen základní biografická data, ale i některé nové, v literatuře dosud nezaznamenané skutečnosti z Absolonova osobního do posledních dnů dramatickými událostmi nabitého života.

1. Absolonovo mládí, studium, zaměstnání, rodina

Karel Absolon pochází z rozvětvené lékařské rodiny, kde nejen jeho otec, ale i oba dědové (z otcovy i matčiny strany) byli lékaři. Narodil se dne 16. června 1877 v Boskovicích na Moravě jako syn tamního lékaře MUDr. Vilibalda Absolona a jeho manželky Karoliny, rozené Wanklové, z Blanska. Ta byla dcerou slavného tamního lékaře dr. Jindřicha Wankla, který svými průkopnickými paleoantropologickými, prehistorickými a paleontologickými pracemi z oblasti Moravského krasu a nálezem pozůstatků předvěkého člověka (*Homo sapiens fossilis*) a jeho industrie ve spraších v Předmostí u Přerova byl znám ve vědeckém světě daleko za hranicemi a dánským badatelem J. Steenstrupem nazván „otcem moravské prehistorie“. Wankel (1821–1897), který se částečně zabýval i zoologií, měl velmi silný vliv na probuzení přírodovědeckých zájmů svého vnuka zvláště proto, že Karel ztratil svého otce v době, kdy mu bylo teprve 5 let. Již jako dítě a později student brněnského gymnázia podnikal Karel se svým dědem výpravy do jeskyní v Moravském krasu, sbíral s ním osteologický materiál

a drobné živočichy. Jevil mimořádné nadání pro přírodní vědy, ale jinak byl žákem neposedným a dokonce i propadl. Proto maturoval až ve svých 21 letech. Věnoval se také sportovní činnosti, tehdejšími středoškolskými profesory všemožně potírané. Dobře bruslil a závodně pěstoval cyklistiku za Klub českých velocipedistů v Olomouci; aby unikl přísným trestům, závodil pod jménem Karel Stránský. Malokdo ví, že pod tímto jménem se Absolon ve svých 19 letech stal juniorským mistrem Moravy, když zvítězil v zemských závodech v Olomouci (30. srpna 1896).

Absolon maturoval na gymnáziu v Brně 1898 a rok poté (1899) se dal zapsat ke studiu geografie a zoologie na tehdejší filosofické fakultě české univerzity v Praze. Poslouchal samozřejmě přednášky i z dalších oborů přírodních věd a jeho učiteli byli téměř všichni nejslavnější přírodovědci té doby, z nichž nejstaršího prof. Velenovského jsme měli možnost poznat dokonce osobně ještě po druhé světové válce. Tak geografii studoval Absolon u prof. Jana Palackého, geologii u prof. J. N. Woldřicha, mineralogii u prof. Vrby, paleontologii u prof. Počty, zoologii u prof. A. Friče, Vejdovského a Mrázka, hodně se učil též od Uzla, botaniku u Celakovského a Velenovského. Během vysokoškolských studií pracoval Absolon také v zoologických sbírkách Muzea Regni Bohemiae (dnešního Národního muzea) v Praze, kde byl tehdy vedoucím dr. A. Vávra. Na závěr svých studií předložil disertační práci ze zoologie (o temnostní fauně Moravského krasu), vypracovanou pod vedením prof. Friče, který byl přítelem Wanklovým. Poněvadž však Fričova škola nebyla v oblibě u prof. Vejdovského, a protože Absolon mu předkládal svou disertaci až po odchodu prof. Friče do důchodu, prof. Vejdovský ji odmítl s odůvodněním, že mu takové téma nezadal, a nabídl mu téma jiné. Absolonova reakce na tyto potíže byla pro něj příznačná. Neprotestoval, ale nechal se seznámit s tématem a důstojně odešel. Když se znovu objevil za necelý půlrok, Vejdovský se upřímně divil, že má práci tak brzy hotovou. Ale mladý Absolon odpověděl: „Nemám, pane profesore, ale zato vás jdu pozvat na svou promoci z geografie!“ Mezitím jej totiž vybídl Jan Palacký, první řádný profesor geografie na pražské univerzitě, aby zpracoval výsledky svých výzkumů a nových objevů v Moravském krasu a práci předložil k hlavnímu rigorosu z fyzické geografie. Při Absolonově dlouholeté důkladné znalosti Moravského krasu a veškeré dosavadní literatury o něm, při jeho mimořádné bystrosti a obdivuhodné péli nečinilo mu předložení disertační práce na téma „Problém podzemních toků krasové říčky Punkvy na Moravě“ žádné potíže. Vykonal rigorosní zkoušky z geografie, geologie (u profesorů Woldřicha a Počty) a filosofie. Jeho examinátorem z povinného rigorosa byl T. G. Masaryk, pozdější první prezident Československé republiky. (Absolon byl po válce s Masarykem několikrát v osobním kontaktu při jednáních týkajících se problémů Moravského krasu.) Titulu PhDr. dosáhl Absolon v r. 1904. Nastoupil potom jako asistent v geologicko-paleontologickém ústavu prof. Filipa Počty a pracoval zde až do r. 1907, kdy se — ve svých 30 letech — habilitoval jako soukromý docent geografie se zvláštním zřetelem k zoogeografii (1. 9. 1907). Současně se stal kustodem zoologického a paleontologického oddělení Moravského zemského muzea v Brně a na tomto působišti, které si velmi oblíbil a kde vybudoval „diluvialní“ oddělení s velmi cennými sbírkami, setrval až do r. 1939. Po okupaci českých zemí nacisty byl ve svých 62 letech nuceně penzionován. Moravské muzeum poskytovalo jeho systematické práci na všestranném výzkumu jak Moravského krasu, tak některých archeologicky zajímavých lokalit na Moravě ty nejlepší podmínky. Odtud také organizoval své četné expedice do zahraničí. Přitom si však uchoval stále spojení s pražskou univerzitou. Dne 13. 2. 1923 mu byla obnovena venia docendi

na nově zřízené přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity, kde 29. 3. 1926 byl jmenován mimořádným nehonoraným profesorem a dne 20. 12. 1927 řádným profesorem geografie „se zřetelem ku paleoantropogeografii“. Bylo to v době, kdy Geografický ústav vedl prof. dr. Václav Švambersa.

Pro ilustraci už předválečných poměrů v Geografickém ústavu na Albertově stojí za zmínku, že po onemocnění prof. V. Dvorského v r. 1929 se uprázdnilo místo profesora antropogeografie, na které byl navrhován Absolon, ale pro odpor hlavně V. Dědiny ke jmenování nedošlo a stolice zůstala neobsazena. Podobně zasáhl Dědina v Absolonův neprospěch i po odchodu prof. Švambersy v r. 1936. Když se Dědina postavil i proti povolání prof. J. Hromádky na pražskou univerzitu, zůstalo tentokrát zase Švambersovo vedoucí místo neobsazeno (Häufler 1967).

Prof. Absolon bydlel trvale v Brně a do Prahy dojížděl přednášet jeden den v týdnu. Pro historickou úplnost připomínám zde konkrétní, jím ohlášené názvy jeho přednášek na přírodovědecké fakultě UK v letech 1923—1939:

Zeměpis jeskynních krajů světa I, II, III (1923—1926) — Konverzace o nové literatuře geografické (1924) — Zvěřena temnotní (1924) — Prehistorická antropogeografie I, II, (1924—1927), Vybrané kapitoly ze všeobecné zoogeografie (1924—1925) — Krasové země I, II (1927—1928) — Paleoantropogeografie I, II, III, IV (1928—1930) — Zeměpis oblastí velkých jezer vnitroafrických (1930—1931) — Paleoantropogeografická cvičení s exkurzemi (1931) — Teoretická a systematická krasová hydrografie I, II, III, IV (1931—1933) — Systematická paleoantropogeografie I, II (1933—1934) — Kontinentální výzkum Austrálie (1934—1935) — Hydrografie jezerní pánve vnitroafrické (1935) — Ledová doba a vznik lidských kultur I, II, III, IV (1935—1937) — Vybrané kapitoly ze zeměpisu východních Alp I, II, (1937—1938) — Zeměpisný podklad paleontologie a paleoetnologie člověka I, II (1938—1939).

Po uzavření českých vysokých škol v listopadu 1939 zůstal Absolon ještě krátký čas kustodem Zemského muzea, Němci jej však záhy pensionovali. Zakázali mu přístup do muzea i do jeskyň, zkonfiskovali část jeho soukromé knihovny umístěné v muzeu a zabavili i vlastní rukopisný a obrazový materiál, který nestačil včas odnést. Absolon tyto ztráty těžce nesl. Po skončení 2. světové války uveřejnil ještě několik prací a populárních článků a do Prahy přijížděl občas přednášet o krasu a jeskyních pro širokou veřejnost.

Velký význam pro rozvoj Absolonovy nepřetržité badatelské a intenzivní tvůrčí činnosti od mládí až do velmi vysokého věku měly nesporně též příznivé rodinné poměry. Zpočátku to byl zmíněný příkladný vliv Wanklův, později, přibližně od konce 1. světové války, druhé Absolonovo manželství. Po rozvodu se svou první manželkou (z Prahy) se oženil K. Absolon dne 20. 5. 1920 s Valerieí Minkusiewiczovou (* 1895) z Brna-Král. Pole, krátce po její maturitě na obchodní akademii, kde studovala cizí jazyky (angličtinu, francouzštinu, němčinu). Tato neobyčejně bystrá, jemná a široce vzdělaná žena, se smyslem pro přírodu, pro vše krásné a ušlechtilé i pro všední namáhavou práci v domácnosti, a s mimořádným a trvalým porozuměním pro manželovu badatelskou činnost i pro jeho nebezpečné sestupy do jeskyň a propastí, byla mu pak až do konce života neocenitelnou pomocnicí a ideální životní partnerkou. Absolon sám, jak známo, kromě němčiny příliš neovládal cizí jazyky. Jeho paní, jazykově naopak velmi nadaná, mu překládala přednášky, referáty, literaturu, byla mu dokonalou společnicí na cestách, připravovala itineráře, pořádala materiály, spolupracovala při výzkumech. Ještě dnes, ve svých bezmála 83 letech, udržuje v brněnském bytě ve Všetickově ul. 31 Absolonovu cennou knihovnu, fototéku, rukopisnou pozůstalost a veškeré památky na prof. Absolona i jeho korespondenci se slavnými badateli své doby v naprostém pořádku. Ve svých 75 letech navštívila některé proslulé jeskyně ve Spojených státech, např. Flint Ridge, Mamutí, Carlsbadské aj., v r. 1973 se zúčastnila 6. mezinárodního speleologického kongresu v Olomou-

ci, v květnu 1975 přednášela o životě a cestách K. Absolona na sjezdu Society of Women Geographers ve Washingtonu atd. Upřímná zanícenost pro geografii a vědeckou práci vůbec, vzácná obětavost, neutuchající elán a zásluhy paní Valerie zaslouží úcty a uznání, které ani žádný pozdější životopisec Absolonův nemůže vynechat.

Prof. Absolon zemřel 5. října 1960 v Brně a je pochován na Ústředním brněnském hřbitově.

V rámci této biografické stati zbývá zmínit se alespoň stručně též o Absolonových potomcích. Dcera Valerie Marie (nar. 1922 v Brně) se v r. 1946 provdala za Američana Johna Zieglera a odstěhovala se do Stanfordu, USA. Zanedlouho se rozvedla a znovu se provdala za Waltera Blocha, velmi zámožného člověka a milovníka cestování, s nímž navštívila mnoho zemí světa, mj. i Fidži a jiné tichomořské ostrovy, a sbírala pro svého otce faunu, jíž se zabýval (*Collembola* a temnostní zvířenuš). Kromě toho mu obstarávala jinak těžko dostupnou vědeckou literaturu. Nyní žije na Bermudách. Zabývá se pěstováním orchidejí a je držitelkou různých medailí za nejlepší květy.

Syn Karel Bedřich (nar. 1926 v Brně) absolvoval klasické gymnázium v Brně. V r. 1945 vstoupil na lékařskou fakultu Unív. J. E. Purkyně; v r. 1948 mu bylo uděleno studijní stipendium na Yalské univerzitě v USA, kde v r. 1950 promoval. Jako lékař pracoval pak na různých klinikách a ústavech, kde se věnoval chirurgii a transplantacím. Jako první na světě provedl úspěšnou transplantaci jater. Stal se profesorem na univerzitě v Mineapolis a v Dallasu. V současné době je přednostou odd. pro kardiovaskulární chirurgii ve „Washington Hospital Center“; od r. 1977 je též profesorem chirurgie na Illinois University v Urbana-Champagne. Patří k předním chirurgům ve Spojených státech. Při příležitostech vědeckých konferencí zajíždí občas i přednášet do Prahy (naposled v r. 1976) a samozřejmě navštíví též rodné Brno. Je ženat a má čtyři děti.

2. Badatelská činnost a zahraniční cesty

Pod vlivem Wanklovým probouzel se v Karlu Absolonovi badatelský duch již od studentských let. Horlivě sbíral drobnou faunu žijící v jeskyních a temných žlebech Moravského krasu, studoval ji, objevoval a popisoval. Zabýval se hlavně skupinami primitivního hmyzu z řádů *Collembola* a *Thysanura*, později se zabýval též jinými skupinami (*Coleoptera*, *Diptera* aj.). První zoologické studie o moravské temnostní fauně uveřejňoval jako student ve Věstníku Klubu přírodovědeckého v Prostějově a v Zool. Anzeiger v Lipsku (viz bibliografii); hojně psal též do českého Vesmíru. Jeho činnost zoologická a biospeleologická bude podrobněji zhodnocena z pera profesora dr. S. Hraběte na jiném místě. (Hrabě 1977) a z pera dr. J. Ruska v jednom časopisu zahraničním (Rusek 1977). Na tomto místě připomeňme jen, že prof. Absolon je autorem popisů několika desítek nových druhů a několika rodů živočichů, a to nejen z oblasti Moravského krasu, ale též z Francie, z balkánských zemí i z Afriky. Studijní materiál získával v letech 1900–1939 jednak z vlastních cest, jednak mu jej zasílali k určování přední odborníci zahraničí (Viré, Verhoeff, Schäffer aj.). Jako příklad uveďme Absolonem popsané nové rody *Schaefferia* Absolon (nazván tak na počest Schäffera), *Uzelia* Abs. na počest Uzla), *Verhoeffiella* Abs. (na počest Verhoeffa), *Mesachorutes* Abs., *Protonethes* Abs., nový rod i druh mnohonožky *Macrochaetosoma troglomontana* Abs. z Balkánu, chvostokoci *Neanura tenebrarum* Abs. z Moravského krasu a *Acherontiella onychiuriformis* Abs. z Alžíru a mnoho jiných. Řadu nových taxonů popsal též ve spoluautorství s jinými zoology domácími i zahraničními. Naopak zase na jeho počest byla řada nových živočichů nazvána jeho jménem, např. bezkřídla moucha *Speomyia absoloni* Bezzi, pijavka *Dina absoloni* Johannsen, brouk (nosatec) *Absoloniella cylindrica* Formánek, mnohonožka *Kerkodesmus absoloni* Lang, drabčik *Athetia absoloni* Rambousek z jižní Hercegoviny, balkánský roztoč *Nicoletiella absoloni*

Kras moravský

a jeho podzemní svět slovem i obrazem.

oprot

J. H. Absolon.

80 křídlení (antografami) a vřídlení papíru, 3 křídlení křídlení (antografami)
5 1880 antografických tabulí, potažených, a 3 křídlení na
křídlení papíru, 2 křídlení, 3 chromolitografami, křídlení
křídlení, 1 křídlení, křídlení a křídlení, 56 křídlení
křídlení, 30 křídlení a křídlení křídlení křídlení.
800 křídlení křídlení křídlení.

(Vydáno se podporou moravského zemského úřadu)

Praha

Nakladem a tiskem J. Nejedlého, knihkoupce
cesti, ulice Na Příkopě, č. 15, v Praze.

1905

1. Ukázka titulní stránky Absolonova rukopisu díla „Kras moravský a jeho svět“, jež vycházelo v letech 1905–1908. [Tehdy se sázely knihy přímo z rukopisu...]

Willman aj., nejnověji pak žižalice *Bythonomus absoloni* Hrabě 1970, nalezená dr. J. Raušerem, CSc., 20.12. 1961 na dně Macochy.

Geografické práce Absolonovy jsou zaměřeny především na problematiku krasové geomorfologie, speleologie a hydrogeografie. Absolon patřil k těm vědeckým pracovníkům, kteří nelitují tělesné namahy a neobávají se nebezpečí, když jde o pronikání do nepoznaných míst, ať již na zemi nebo pod zemí. Neváhal proto někdy jako první sestupovat do propasti po lanových žebřících, plazit se desítky metrů úzkými jeskynnými prostorami, či pohybovat se v ledové vodě podzemních toků. Nebezpečné byly i jeho cesty do odlehlých krasových oblastí v Černé Hoře, Bosně a Hercegovině, kam se do té doby nikdo z badatelů neodvážil, a kde ještě po 1. světové válce nějaký čas řádily ozbrojené tlupy tzv. komita.

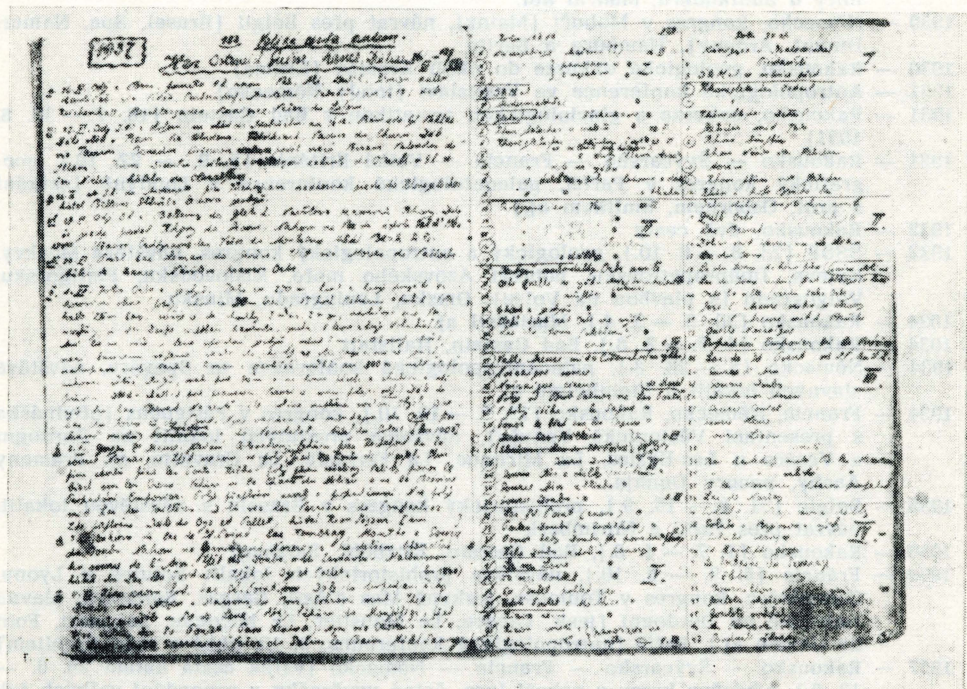
Po ovládnutí veškeré starší literatury o Moravském krasu pustil se záhy a plánovitě do rozsáhlých speleologických výzkumů této oblasti v rozsahu do dnešní doby nepřekonaném. Podařilo se mu proto objevit mnoho nových jeskyní nebo pokračování jeskynných prostor v jeskyních známých, nové jeskynní propasti, řečiště podzemních toků, ponory a vyvěračky, a to nejen recentní, ale i fosilní. Začal s průzkumy v povodí Sloupského potoka (hluboké podzemní propasti a spodní patra Sloupských jeskyní, ponorný systém Sloupského potoka u Hřebeňáče aj.), v Ostrovské vodní (dříve Císařské) jeskyni, ve Staré a Nové Rasovně, objevil (spolu s mlynářem F. Rubešem ze Skalního mlýna?) velké prostory v Kateřinské jeskyni atd. Předpověděl také průběh podzemních prostor na sever od Macochy, vyhloubených zdrojnicemi Punkvy, které byly skutečně objeveny teprve v letech 1969—1972 spoluprací amatérských jeskyňářů s vědeckými pracovníky Geografického ústavu ČSAV v Brně. Největším činem Absolonovým je však objevení podzemních cest spojujících dno Macochy s Pustým žlebem. Na podkladě výsledku průzkumných expedic na dno Macochy (ještě po žebřících), které zorganizoval v letech 1901, 1903 1905, 1907 a 1909 objevil (spolu s Jeschem?) nejprve Punkevní jeskyně (1909) spojující po suchu Pustý žleb se dnem Macochy. Dosáhl pak jejich zpřístupnění v roce 1914. V letech 1927—1933 pak následovalo objevení a zpřístupnění podzemního toku Punkvy mezi dnem Macochy a výtokem v Pustém žlebu. Vzhledem k přírodním poměrům v této oblasti bylo tehdy nutné jednak proražení odvodňovacího tunelu, jednak nasazení speciálních obřích pump Nautilus pro snížení hladiny Punkvy o plných 12 metrů, posléze až o 24 m, a prostřílení hlubokých sifonů. Byl to ojedinělý a v pravém slova smyslu gigantický čin, první toho druhu v dějinách speleologie vůbec. Přikročit k němu bylo možné samozřejmě teprve po sestavení podrobných map na základě dlouholetého vědeckého sledování a důkladných znalostí poměrů geomorfologických a hydrografických, a po pečlivých geodetických měřeních. Tímto činem byl otevřen světoznámý okruh (Pustý žleb — Punkevní jeskyně — dno Macochy — Macošské vodní domy — Pustý žleb) s plavbou kolem 250 000 návštěvníků ročně na člunech. Z nich ne všichni si přitom uvědomují, že tento jedinečný okruh je nerozlučně spjat se jménem geografa prof. dr. K. Absolona, jenž musil tehdy překonávat obrovské překážky přírodní, ekonomické i osobní. O postupu prací při tomto pozoruhodném výkonu uveřejňoval veškerý československý tisk obsáhlé zprávy, čímž se Absolonovo jméno dostalo do podvědomí nejširší veřejnosti.

Použití hornických metod a technických prostředků při práci v krasu, při uvolňování zanesených chodeb a závalů v jeskyních, při pronikání do podzemních prostor budováním šachet ze dna závrtů (Městikáď) apod. bylo tehdy Absolonovým průkopnickým činem, o jehož vhodnosti bylo také hojně diskutováno.

Významná přitom však byla okolnost, že nešlo o žádné experimenty, nýbrž o vědecky podloženou činnost po důkladné teoretické přípravě a detailních výzkumech a měření v terénu. Rozsáhlá Absolonova speleologická činnost bude podrobněji zhodnocena J. Příbylem (Čs. kras 28).

V jeskyni Kůlně u Sloupu a pak v jižní části Moravského krasu prozkoumával prof. Absolon zejména jeskynní sedimenty a objevil v nich mnoho nového paleontologického a paleoantropologického materiálu. Současně vědecky zpracoval i dřívější nálezy učiněné svými předchůdci. Vydal pak obsáhlé studie o jeskyních Pekárně (1926—1937) a o Býčí skále (1944—1945).

Od prehistorických výzkumů v jeskyních přešel Absolon též k archeologickým pracím na dalších moravských lokalitách, a to v Předmostí u Přerova (1918), v Otaslavicích (1935) a Ondratovicích (1936). Světově proslulé jsou jeho vykopávky v pleistocenních spraších u Dolních Věstonic na severním úpatí Pavlovských vrchů (hlavně v letech 1924—1926). Zde zkoumal sídliště paleolitického člověka a mezi mnoha artefakty objevil sošku Věstonické Venuše. Referáty o těchto objevech v zahraničí proslavily naše země v celém kulturním světě. O tomto směru badatelské činnosti Absolonovy se zde ovšem zmiňujeme jen okrajově, neboť přesahuje rámec geografie a bude zhodnocen archeology a antropology.

2. Dvoustránka z cestovního deníku prof. Absolona. Záznam z velké cesty do Francie v r. 1937 — vlevo program, vpravo seznam pořízených fotografií.

Jako geograf Absolon hojně a rád cestoval a poznal z autopsie všechna významná krasová území v Evropě s výjimkou francouzských Velkých Causses (Les Grands Causses), ač se pohyboval v jejich blízkosti v Cevennách. Nejdůkladněji poznal klasická a do té doby neprobádaná krasová území Dinarského krasu, a to od italského Terstu až po Černou Horu. Byl uznávaným vynikajícím

znalcem zejména Bosny a Hercegoviny. V letech 1908—1922 sem podnikl 9 expedic, při nichž objasnil hydrogeografické poměry největší podzemní řeky Ombyly u Dubrovníku, Buny j. od Mostaru, Timavu a dalších několika set vyvěraček a ponořů. Objevil zde nejen nové jeskyně, ale také desítky druhů slepé jeskynní zvířeny, nových pro vědu. Prostudoval morfologický vývoj mnoha poljí, vznik a vývoj humů a četných krasových toků. Zakreslil geomorfologické poměry do 62 map v měřítku 1 : 75 000, jež byly ve své době první toho druhu.

V Absolonově pozůstalosti se zachoval jím vlastnoručně psaný deník s itineráři jeho cest z let 1926—1938. Obsahuje 175 stran formátu A 5, velmi hustě popsaných (až 47 řádek drobného písma na stránce). I když je rukopis místy velmi těžko čitelný, lze z něho sestavit výčet Absolonových cest z uvedeného období*):

- 1926 — Německo a Francie (8. 10. — 1. 12. 1926) s přednáškou na Sorboně
- 1927 — Alžír, Tunis (3. 4. — 17. 5., z toho společně s prof. V. Švamberou 19. 4. — 27. 4. 1927); kongres v Constantině (Kustantina), exkurze na Saharu (Biskra, Túggurt aj.), sběr hmyzu hlavně kolem pramenů v šotech.
- 1927 — Polsko, kongres slovanských geografů a etnografů ve Varšavě
- 1927 — Německo, antropologická konference (Köln am Rhein)
- 1927 — Nizozemí, antropologická konference v Haarlemu (původní zpráva E. Duboise o nálezech pitekanthropů na Jávě)
- 1929 — Německo, přednáškové turné
- 1929 — Španělsko (16. 9. — 22. 9. 1929), kongres v Barceloně, návštěva jeskyně Altamiry u Santanderu, Madrid atd.
- 1930 — Německo, kongres v Mohuči (Mainz), návrat přes Belgii (Brusel, Spa, Namur, Dinant, Ardeny), Hamburg a Berlín
- 1930 — Rakousko, geologická exkurze do okolí Kremže (Krems)
- 1931 — Antropologická konference ve Vratislavi (tehdy Německo)
- 1931 — Rakousko, exkurze s glaciologickou tematikou z Bad Gastein (16. 7. — 30. 8. 1931)
- 1931 — Rakousko — Švýcarsko — Francie — Velká Británie (5. 9. — 22. 10.), geografický kongres v Paříži, paleontologická konference v Londýně (setkání s prof. Osbornem, Smithem aj.)
- 1932 — Rakousko, dvě cesty
- 1932 — SSSR (28. 8. — 6. 10.), geologický a antropologický kongres, návštěva Moskvy, Kyjeva, Dněpropetrovsku, pobřeží Azovského moře, Kislovodsku, Pjatigorsku, Volgogradu (s plavbou na Volze), Omsku, Leningradu, Minsku
- 1934 — Rakousko (30. 3. — 3. 4.), Mariazell aj.
- 1934 — Rakousko (4. 7. — 2. 8.), Bad Gastein, Hallstatt
- 1934 — Německo (5. — 26. 8.), paleoantropologická konference ve Speyeru, návštěva slavných lokalit u Steinheimu aj.
- 1934 — Francie, Německo, Rakousko (13. 9. — 10. 10.), kongres v Périgueux (přednáška s prezentací Věstonické Venuše), návštěva proslulých lokalit na Dordogni a Vézère u Les-Eyzies, La Micoque, La Ferrasie, La Gravette, aj. Prameny Aachy, ponory Dunaje.
- 1935 — Belgie (31. 8. — 15. 9.), prehistorický kongres v Bruselu s návštěvou lokalit, návrat přes Paříž a Norimberk
- 1936 — Rakousko (1. 7. — 4. 8.), Bad Gastein, Kitzbühl, Salzburg
- 1936 — Francie (6. 9. — 6. 10.), návštěva prehistorických lokalit Solutré u Lyonu, Colombière, kongres v Toulouse, jeskyně Mas d'Azil, Gargas, Bordeaux, slavná naleziště na Dordogni (jesk. Lacave, Le Moustier, La Micoque, Laugerie, Font de Gaume aj.), Paříž (antropologická konference, 3. 10. oběd s abbé Breuilem)
- 1937 — Rakousko — Švýcarsko — Francie — Německo (velká cesta autem 26. 6. — 12. 8.), návštěva krasu v pohoří Jura, četné vyvěračky a propadání velkých řek (Doubs, Loue, Lison, Ain, Cuisance, Orbe), v Alpách prohlídka vyvěračky u Sassenage (která odvodňuje druhou nejhlubší propast světa Gouffre Berger sz. od Grenoble). V jižní Francii s prof. Jolym exkurze do oblastí kaňonu Ardèche, světoznámý pramen Vacluse, jeskyně v podhůří Pyreneí. Znovu klasická naleziště *Homo sapiens fossilis* na Dordogni u Les-Eyzies, sběr jeskynní fauny Ujeto 8 050 km, získán bohatý vědecký a fotografický materiál.

*) Výčet není bohužel úplný, neboť další deník s několika jinými Absolonovými cestami se autorovi tohoto článku nepodařilo získat.

V rukopisném stadiu zůstala nedokončena další velká díla: 1. Atlas of the Coliembola of the World (monografie asi se 6 000 obrázků), 2. Dinarische Karsthydrographie (3 svazky, z toho část věnovaná řece Omble byla již v tisku zásluhou Moravského muzea, avšak z ekonomických důvodů k vydání nedošlo), 3. Travunia (asi 400 str. a 224 tabulí s 3 100 obrázky, pojednává o složení, fylogenezi a zoogeografii balkánské kavernikolní fauny), 4. Předmostí — stanice lovců mamutů; rukopis byl dokončen doc. Klímou, opatřen předmluvou akad. J. Poulíka a má vyjít v letošním roce (Absolon, Klíma 1977).

Kdo měl možnost osobně poznat Absolonovu pracovnu a soukromou knihovnu v jeho bytě v Brně, prohlédnout si jeho nepublikované rukopisy, deníky, poznámky, kreslené plány, mapy a různé náčrty, tisíce fotografií a přebohatou korespondenci s nejslavnějšími badateli své doby, užasl nad obrovským množstvím materiálu, který Absolon během svého života nashromáždil, a nad rozsahem práce, kterou jediný badatel stačil vykonat. Lze bez nadsázky prohlásit, že něco podobného je v současných podmínkách nepředstavitelné. Všechn tento materiál čeká na zpracování a využití mladšími geografi, zoology a prehistoriky.

3. Karel Absolon jako vědecká osobnost

Tak rozsáhlou badatelskou a organizační aktivitou se Absolon mohl vykázat jedině proto, že sám byl osobností zcela výjimečnou. Byl vysoké postavy, statný a energický, měl rád vše nadprůměrné, velké, grandiózní, a pohrdal věcmi a lidmi malými a průměrnými. Když se pouštěl do úkolů, pak to musely být úkoly nevšední, náročné, objevené jeskyně pokud možno veliké, archeologické vykopávky rozsáhlé, spisy objemné, co největšího formátu a co nejvíce ilustrované. Ještě v roce 1945 vycházely jeho práce v tzv. foliovém formátu velikosti 39 × 49 cm!

V zájmu historické pravdy by nebylo správné pominout fakt, že Absolonova ambicióznost vytvářela u některých jiných badatelů a zejména u konkurentů ve výzkumu Moravského krasu, popř. i jinde, určité reakce nebo i závist. Proto existovaly různé proudy, jež Absolonovi nakloněny nebyly, a v jeho rozmachu mu kladly četné překážky, často ke škodě věci. Je známo, že před 1. světovou válkou vycházely různé pamflety (lit. 12) a poznámky v tisku zaměřené na osobní kritiku mladého Absolona. Ten však jich příliš nedbal, silou své osobnosti překonával překážky nejrůznějšího druhu a nakonec dosáhl většiny vytyčených velkých cílů. Vždyť nechybělo mnoho, aby sám objevil také největší jeskynní systém v ČSR (Amatérská jeskyně — Macocha), který dávno teoreticky předvídal!

Je pochopitelné, že ke svým rozsáhlým pracím, jaké konal v Moravském krasu, v Dolních Věstonicích i jinde, potřeboval Absolon poměrně velký počet pomocných sil a finančních prostředků. Ty však dovedl obratně získávat dobrými styky s vlivnými osobnostmi, ať již to byl zpočátku hrabě Salm jako majitel panství v Moravském krasu, nebo později vysocí úředníci, radové, diplomaté a dokonce i prezidenti Masaryk a Beneš. Za spolupracovníky si vybíral lidi výkonné, obětavé, znalé věci a zanícené pro jeho odvážné myšlenky. Prof. Absolon vykonal nespočetné množství vědeckopopulárních a cestopisných přednášek. Mluvil poutavě, temperamentně, a přednáškové sály bývaly nabitý. Hojně používal diapozitivů — tehdy ještě na fotografických deskách — které dával kolorovat, a tato moderní technika jen zvyšovala přitažlivost jeho akcí. Později používal též filmů, jež o svých výzkumech v Moravském krasu dal natočit. V r. 1929 podnikl přednáškově turné do Německa. Byl prvním, kdo podrobněji seznámil naši veřejnost se

světově známými prehistorickými malbami v jeskyních Altamira, Pindal, Niaux aj. (Lascaux nebyla tehdy ještě objevena.) Napsal přes stovku populárních článků a zprav i v denním tisku. V letech 1920–1938 redigoval Casopis Moravského zemského muzea v Brně a od roku 1930 též populární přírodovědecký časopis Příroda. Působil též jako „konzervátor ministerstva školství pro přírodní památky“. Známy je jeho projekt výstavy Anthropos v Brně (1930), na níž byly mj. prezentovány významné paleontologické a paleoantropologické nálezy a rekonstrukce mamuta v životní velikosti (foto 4).

Prof. Absolon od počátku své vědecké dráhy udržoval rozsáhlé osobní i písemné kontakty s předními světovými odborníky. Byli mezi nimi zejména francouzští geografové Em. de Martonne, A. Demangeon, speleolog E. A. Martel, dále N. Casteter, prof. Joly, biospeleolog A. Viré, antropolog H. Valois, prehistorik abbé H. Breuil, prof. Martilet, paleontolog prof. Boule, největší americký paleontolog prof. H. F. Osborn, angličtí antropologové E. Smith, A. Keith, paleontolog A. Woodward, sovětský antropolog M. M. Gerasimov, význačný německý geomorfolog A. Penck, S. Günther a mnoho jiných.

V době mezi dvěma světovými válkami zúčastnil se prof. Absolon velkého počtu mezinárodních vědeckých konferencí. Jen v zahraničí přednesl na nich nejméně 21 referátů a několikrát byl na nich zvolen předsedou. Byl řádným či dopisujícím členem těchto vědeckých společností a institucí: Královská česká společnost nauk, Česká akademie věd a umění, Moravská přírodovědná společnost, Klub přírodovědecký v Praze, Národní rada badatelská — geografická sekce v Brně, Komise pro přírodovědecký výzkum Moravy, Institut International d'Antropologie (generální sekretář) v Paříži, Chevalier de la Légion d'honneur v Paříži, Officier de l'Instruction publique v Paříži, Société d'Études des formes humaines v Paříži, Société scientifique de la Vallonie (Seraing, Belgie). Dále byl čestným členem různých přírodovědeckých společností v Moskvě, v Paříži, Bělehradě, Bruselu, Amsterdamu, Kodani, Londýně, Cambridge, Bristolu, Kolíně nad Rýnem, Vídni, Florencii a v Sydney.

Rok po smrti dostalo se prof. Absolonovi další pocty, a to ze strany italských speleologů. Dne 30. 7. 1961 byla po něm slavnostně pojmenována nově objevená jeskyně v Itálii — Grotta Karel Absolon. Leží v Apuánských Alpách 2 km východně od Carrary na jv. úpatí Monte Maggiore v nadmořské výšce 220 m a je protékána podzemní bystřinou (Skřivánek 1963). Je ironií osudu, že název „Absolonovy jeskyně“ pro největší jeskynní systém v Moravském krasu a v ČSR (jehož existenci Absolon správně předpověděl), schválený názvoslovnou komisí ČÚGK v r. 1972, musel být na zákrok amatérské skupiny jeskyňářů v r. 1973 změněn na „Amatérská jeskyně“...

Život prof. dr. Karla Absolona byl příliš bohatý a jeho dílo příliš obsáhlé, než aby je bylo lze podat vyčerpávajícím způsobem v krátkém příspěvku. Také nesporné Absolonovy zásluhy o šíření dobrého jména české geografie a přírodovědy v zahraničí nebyly zatím náležitě zhodnoceny. Některé další informace osvětlující Absolonovu osobnost jsou obsaženy jednak v písemnostech z jeho pozůstalosti, excerpovaných jen zčásti, jednak v drobných článkách a vzpomínkových črtách (Riedl 1947, Kettner 1961, Žlábek 1960, Kettner 1970, Rubín 1970, 1977a, 1977b). Mnoho materiálu je uloženo také v Ústředním archivu ČSAV v Praze.

V závěru je mou milou povinností poděkovat paní Valerii Absolonové za laskavé poskytnutí cenných informací, za zapůjčení různých materiálů z pozůstalosti po prof. Absolonovi a za vypracování bibliografického seznamu, který v této úplnosti nebyl zatím nikde uveřejněn.

V ý b ě r z l i t e r a t u r y o p r o f . d r . K . A b s o l o n o v i

1. Kettner R. (1961): Prof. dr. K. Absolon mrtev. — Sborník ČSSZ 66:147—151, Praha.
2. Kettner R. (1961): Profesor PhDr. Karel Absolon zemřel. — Anthropozoikum 10:11—16, ÚÚG — NČSAV, Praha.
3. Kettner R. (1970): Život a dílo prof. dr. Karla Absolona — In: Absolon K.: Moravský kras 1, str. 11—14, Academia, Praha.
4. Příbyl J. (v tisku): Sto let prof. K. Absolona. — Československý kras 28, Academia, Praha.
5. Riedel L. (1947): Čtení o profesoru dr. K. Absolonovi. — Národní obroda 26. 6. 1947, 8 str., Brno.
6. Rubín J. (1970): K vydání životního díla prof. dr. Karla Absolona: Moravský kras. — Výběr 1—2: 54—55, Praha.
7. Rubín J. (1977a): Vzpomínka na velkou postavu české přírodovědy. — Věda a kniha 6/1977, str. 1—3, Academia, Praha.
8. Rubín J. (1977b): 100. výročí narození přemožitele Macochy. — Lidé a země 25:6: 261—264, Academia, Praha.
9. Rusek J. (1977): The Centennial of Prof. Dr. K. Absolon's Birthday. — Revue ecologique et biologique du sol 14:1:263—266, Paris.
10. Skřivánek F. (1963): Kras Apuánských Alp. — Československý kras 14:120—123, Academia, Praha.
11. Žlábek K. (1960): Vzpomínka na profesora PhDr. Karla Absolona. — Zpravodaj Antropologické společnosti 13:2/3:1—2, Brno.
12. Anonymus (1913): Moravský kras aneb dr. Karel Absolon v pravém světle. — Vyd. Společnost pro zachování jeskvních krás, F. Bcrový, Praha, 92 str.
13. Häufler V. (1967): Dějiny geografie na Universitě Karlově. — 421 str., Universita Karlova, Praha.

BIBLIOGRAFIE PRACÍ PROF. DR. KARLA ABSOLONA

(*Sestavila Valerie Absolonová*)

a) *Knižní publikace*

- 1900: Seznam pojednání, která od roku 1899 uveřejnil PhC Karel Absolon. 7 s., K. Bellmann, Praha.
- 1904: Propast Macocha na Moravě. Dle výprav výzkumných z r. 1901—1903, 83 s., 2 tab., 10 obr., Brno.
- 1905: Kras moravský. Monografie krasového fenoménu v devonských vápencích planiny Dražanské. Seš. 1—5, s. 1—90., A. Wiesner, Praha.
- 1906: Kras moravský. Monografie krasového fenoménu v devonských vápencích planiny Dražanské. Seš. 6—7, s. 90—122, A. Wiesner, Praha.
- 1907: Volläufige Mitteilung über das blinde Jedowitz-Ruditzer Tal und die Hugohöhlen. 17 s., Wiesner, Praha.
- 1907: Kras moravský. Monografie krasového fenoménu v devonských vápencích planiny Dražanské. Seš. 8—10, s. 123—152, A. Wiesner, Praha.
- 1908: Kras moravský. Monografie krasového fenoménu v devonských vápencích planiny Dražanské. Seš. 11, s. 153—168, A. Wiesner, Praha.
- 1909: Problém podzemních toků Punkvy v dějinném svém vývoji od stol. XVII. do 80. let min. století. Příspěvek k historické geografii Moravy. — Věstník klubu přírodověd. v Prostějově 12, 7 tab. Prostějov.
- 1909: Moravský kras. Album fotografických pohledů z krasu, doprovázené sedmijazyčným úvodem. Č. z. svaz pro povznesení návštěvy cizinců, Brno.
- 1910: Charakteristika Krasu moravského. Fotografická výstava, s. 35—59, Brno.
- 1910: Krápníkové jeskyně Punkva a Kateřinská. 43 s., 15 obr., mapa, Brno
- 1910: Führer durch die neuen Tropfsteingrotten Punkva und Katharinenhöhle 54 s., 17 obr., mapa, Brno.
- 1911: Krápníková jeskyně Punkvina a Kateřinská, Brno.
- 1911: Führer durch die neuen Tropfsteingrotten Punkva und Katharinenhöhle. 2. vyd. Brno.

- 1912: Průvodce Moravským krasem, zejména jeho krápníkovými jeskyněmi. Turistická a přírodovědná příručka. Barvič a Novotný, Brno.
- 1912: Führer durch den mährischen Karst insbesondere seine Grotten und Höhlen in der Umgebung von Blansko—Punkva—Mazocha—Sloup—Jedowitz. Touristische und Naturwissenschaftliche Handbuch mit 289 s., 80 Abbild., C. Winiker, Brno.
- 1913: Wieder eine neue Anthroherpon-Art, *Anthroherpon Požimihi*, aus Südbosniens. 4 s., 1 obr., Mor. Museum Brno.
- 1914: Dodatek ke kapitole o Macoše. Zpřístupnění dna Macochy r. 1914. Dodatek k Průvodci. 211—221 s., 1 tab., Barvič a Novotný, Brno.
- 1914: Macocha a krápníková jeskyně Punkvina a Kateřinská. 2. vyd., 77 s., 33 tab., Brno.
- 1914: Führer durch die Mazocha und die neuen Tropfsteingrotten Punkva and Katharinenhöhle. 2. vyd. 40 s., 33 tab., Brno.
- 1914: Die Eroberung der Mazocha im Jahre 1914. 275—288 s., C. Winiker, Brno.
- 1916: Höhlenbewohnende *Staphyliniden*. Sep. 1—32 s., 2 obr., Wien.
- 1918: Předmost, eine Mammutjäger-Station in Mähren. Klaatsch-Heilborn. Der Werdegang der Menschheit und die Entstehung der Kultur. 357—373 s., Berlin.
- 1918: Macocha a krápníková jeskyně Punkvina a Kateřinská. 3. vyd. 61 s., 2 příl., 32 tab., Brno.
- 1920: Macocha a krápníková jeskyně Punkvina a Kateřinská, 4. vyd. 61 s., 35 tab., 4 příl., 35 obr., Brno.
- 1920: Die Mazocha und die neuen Tropfsteingrotten Punkva und Katharinehöhle. 3. Aufl. 73 s., mapka, 41 příl., 35 obr., Brno.
- 1920: Moravia Karsto Abismo Macocha kai grottoi (esperanto), Brno.
- 1922: Macocha a krápníková jeskyně Punkvina a Kateřinská, vodní jeskyně Punkvy. 5. vyd. Barvič a Novotný, Brno.
- 1924: Průvodce po sbírkách Mor. zemského musea v Brně. Paleontologie s moravským diluviem, Brno.
- 1925: Die Mazocha und die neuen Tropfsteingrotten. Punkva und Katharinenhöhle, Punkva-Wassergrotten. 4. verm. Aufl., 126 s., bar. reprod. 19 obr. příl., 25 obr., Brno.
- 1932: (et M. K s e n e m e n) Über die neue höhlenbewohnende Oncopodurat (*Collembola*) aus dem dinarischen Karstgebiet nebst einer Übersicht der bisher bekannten Oncopoduraarten. Studien aus dem Gebiete der allgemeinen Karstforschung, wissenschaftlichen Höhlenkunde und der Nachbargebiete. Biologische serie Nr. 2, Brno.
- 1933: Bericht der tschech. Subkommission der „The international Commission for the Study of the fossil Man“ bei den internationalen geologischen Kongressen (Zapletal, J. Skutil, A. Stehlík). Studien aus dem Gebiete der allgemeinen Karstforschung, wissenschaftlichen Höhlenkunde und der Nachbargebiete. Paleontologische serie Nr. 3, 5 obr., 3 tab., Brno.
- 1935: Otaslavice, eine neue grosse paleolitische Station in Mähren mit quarzitaurignacien. Versuch einer systematischen typologischen Bestimmung der Steinartefakte, 46 s., 23 obr., 19 tab., Brno.
- 1936: Die Mazocha, ihre Tropfsteinhöhlen und Grünen Grotten der Punkva. 11. verm. Aufl. mit 65 Abb., Brno.
- 1936: Über Grossformen des quarzitischen Aurignaciens der palaeolitischen Station Ondratice in Mähren. Typologie der sogenannten „Gigantolithen“, 20 s., 26 tab., Brno.
- 1938: Výzkum diluviální stanice lovců mamutů v Dolních Věstonicích na Pavlovských kopcích na Moravě. Prac. zpráva za prvý rok 1924. Die Erforschung der diluvialen Mammutjäger-station von Unterwisternitz an den Pollauer Bergen in Mähren. Arbeitsbericht über das erste Jahr 1924. 46 tab., 68 obr., Brno.
- 1938: Výzkum diluviální stanice lovců mamutů v Dolních Věstonicích na Pavlovských kopcích na Moravě. Prac. zpráva za druhý rok 1925. Die Erforschung der diluvialen Mammutjäger-station von Unter-Wisternitz an den Pollauer Bergen in Mähren. Arbeitsbericht über das zweite Jahr 1925. 102 s., 15 tab., 172 obr., Brno.
- 1942: Troglopedittini. Vergleichende Studie über eine altertümliche höhlenbewohnende Kollembolengruppe aus dem dinarischen Karstgebiete. Bericht über eine neue naturwissenschaftliche Forschungsreise und biospeleologische Erforschung der Insel Brač (Brazza) in Dalmatien. (et M. K s e n e m a n) 57 s., 48 obr., Brno.

- 1945: Výzkum diluviální stanice lovců mamutů v Dolních Věstonicích na Pavlovských kopcích na Moravě. Pracovní zpráva za třetí rok 1926. Die Erforschung der diluvialen Mammutjägerstation von Unter-Wisternitz an den Pollauer Bergen in Mähren. Arbeitsbericht über das dritte Jahr 1926, 241 s., 18 tab., 378 obr. Brno.
- 1945: Præhistorický výzkum jeskyně Býčí skály na Moravě na srovnávacím základě. III. kritický příspěvek k poznání praeaurignacienu. Die prähistorische Erforschung der Býčí skála — Höhle in Mähren vergleichend dargestellt. III. Kritischer Beitrag zur Kenntniss des Uraurignaciens, 45 s., 474 obr., 17 tab., Polygrafia, Brno.
- 1970: Moravský kras I. 418 s., [425 černobílých], 23 příloh, [20 barevných, 34 obr. černobílých], Academia, Praha.
- 1970: Moravský kras II. 348 s., [195 obr. černobílých], 14 příloh [15 obr. barevných a 18 černobílých], Academia, Praha.
- 1977: [et Bohuslav Klíma]: Předmostí — ein Mammutjägerplatz in Mähren. S předmluvou akad. J. Poulíka. 209 str. v textu, 198 tab. s perokresbami, 13 tab. foto, 50 obr. v textu. Fontes archaeologiae Moraviae 8. Archeologický ústav ČSAV, Brno. Interní tisk.

b) Vědecké zprávy časopisecké

- 1899: Über die Fauna der Höhlen des mährischen Devonkalkes. Zoolog. Anzeiger 22, 592, 313—317; 593, 321—323, Leipzig.
- 1899: Vorläufige Mitteilung über die Gattung *Dicyrtoma* und *Heteromurus hirsutus* nov. sp. aus den Mährischen Höhlen, Zoolog. Anzeiger 22, 603. 495—496, Leipzig.
- 1899: Prskavec *Aptinus bombardia*. Vesmír, 28, 7, 83 s., Praha.
- 1899: O výzkumu jeskyň moravských. Vesmír, 28, 14, 139—160, Praha.
- 1899: O nových útvech krápníkových z jeskyň moravských. Vesmír, 28, 19, 217—218, 3 obr., Praha.
- 1899: O zimním spánku a rozšíření netopýrů v jeskyních moravských. Vesmír, 28, 19, 219—220, 20, 230 231, Praha.
- 1899: Dopis ze Sloupu. O výsledku studií v jeskyních za r. 1899. Vesmír 28, 23, 273—274, Praha.
- 1899: Descriptio systematica faunae subterraneae moravicae adhuc cognitae. Systematický přehled fauny jeskyň moravských. Věstník klubu přírodovědeckého v Prostějově 2, 60—68, Prostějov.
- 1899: O výsledku studií v jeskyních za r. 1899. Vesmír 28, 28, 273—274, Praha.
- 1900: O neznámých dosud plánech jeskyně Rasovny. Časopis vlasteneckého musea v Olomouci 18, 68, 68—69. Olomouc.
- 1900: Einige Bemerkungen über die mährische Höhlenfauna. Zoolog. Anzeiger 23, 605, 1—6; 607, 57—60; 612, 189—195. Leipzig.
- 1900: Vorläufiges über einige neue Collembolen aus den Höhlen des mährischen Karstes. Zoolog. Anzeiger 23, 615. 265—269; 3 obr., Leipzig.
- 1900: Vorläufiges Mitteilungen über die Aphoruriden aus den Höhlen des mährischen Karstes. Zoolog. Anzeiger 23, 621, 427—431, 2 obr., Leipzig.
- 1900: Über zwei neue Collembolen aus den Höhlen des österreichischen Occupationsgebietes. Zoolog. Anzeiger 23, 621, 427—431, 2 obr., Leipzig.
- 1900: Výzkum spodního patra jeskyň sloupských. Časopis vlasteneckého musea v Olomouci 18, 1—10, 2 tab., 2 obr., Olomouc.
- 1900: O šupinušce *Dicyrtoma* z jeskyň moravských. Časopis vlasteneckého musea v Olomouci, 17, 68—, Olomouc.
- 1900: Neznámé plány jeskyně Rasovny. Časopis vlasteneckého musea 17, 69—70, Olomouc.
- 1900: VI. Procházka, Moravský kras. (Rec.). Časopis vlasteneckého musea v Olomouci, 17, 72—73, Olomouc.
- 1900: O hromadném vyskytnutí se šupinušky *Tetradontofoxa gigas* na Moravě. Časopis vlasteneckého musea v Olomouci, 17, 121—122, Olomouc.
- 1900: Einige Bemerkungen über die mährischen Höhlenfauna (Rec.). Časopis vlasteneckého musea v Olomouci 17, 127. I, II, III, Olomouc.
- 1900: Vorläufige Mitteilung über einige neue Collembolen aus den Höhlen des mährischen Karstes (Rec.). Časopis vlasteneckého musea v Olomouci, 17, 127. Olomouc.
- 1900: Výskyt šupinušek, žitřků, roztočů a korýšů. Časopis vlasteneckého musea v Olomouci, 17, 140, Olomouc.

- 1900: Význační koryši z jeskyň moravských. Časopis vlasteneckého musea v Olomouci, 17, 153—156, Olomouc.
- 1900: Ještě *Tetradontophora gigas* Reuter. Časopis vlast. musea v Olomouci, 17, 163, Olomouc.
- 1900: Prof. dr. Eduard Formánek (Nekrolog). Časopis vlast. musea v Olomouci, 17, 163—164, Olomouc.
- 1900: V. J. Procházka, Miocén moravský. (Rec.) Časopis vlasten. musea v Olomouci, 17, 166, Olomouc.
- 1900: Předchozí zpráva o výzkumu jeskyně „Bočkova díra“ u Mladče na Moravě (Rec.) Časopis vlasten. musea v Olomouci, 17, 166—167, Olomouc.
- 1900: V. Spitzner. Z botanických cest dr. Eduarda Formánka na poloostrově Balkánském a na Východě. (Rec.) Časopis vlastenec. musea v Olomouci, 17, 168—169, Olomouc.
- 1900: V. J. Procházka, Moravský kras (Rec.) Časopis vlast. musea v Olomouci, 17, 168—169, Olomouc.
- 1900: Vorläufige Mitteilung über die Aphoruriden aus den Höhlen des mährischen Karstes (Rec.) Časopis vlasten. musea v Olomouci, 17, 169, Olomouc.
- 1900: Z výzkumu podzemních vod sloupských. Vesmír 29, 1, 4—6, 1 obr., Praha.
- 1900: Naším botanikům. Vesmír 29, 3, 3—4, Praha.
- 1900: V. J. Procházka. O svéráznosti Moravského krasu. Časopis vlast. musea v Olomouci, 18, 68, (Rec.), Olomouc.
- 1900: Předchozí zpráva o výzkumu jeskyně Bočkova díra u Mladče na Moravě. Sborník Čes. spol. zeměvědné, VI, Praha.
- 1900: Výzkum jeskyň francouzských. Sborník Čes. společnosti zeměvědné, 6, 4, 119—121, Praha.
- 1900: Objev nových jeskyň Krasu moravského. Sborník Čes. společnosti zeměvědné 6, 311—313, Praha.
- 1900: Jest klíšť *Eschatocephalus gracilipes* Frauenfeld pravým zvířetem jeskynním? Vesmír 29, 11, 127—128, Praha.
- 1900: Prof. Giovanni Canestrini (Nekrolog) Vesmír 29, 12, 144, Praha.
- 1900: Výzkum zvířeny jeskyň francouzských p. Armandem Viréem. Vesmír 29, 13, 152, Praha.
- 1900: O záhadné špinušce *Heteromurus*. Vesmír 29, 13, 154—155, Praha.
- 1900: O fauně jeskyň. Vesmír 29, 14, 160—162; 15, 172; 16, 186—187, 21 obr., Praha.
- 1900: Ještě klíšť *Eschatocephalus gracilipes*. Vesmír 29, 21, 250, Praha.
- 1900: Prof. dr. E. Formánek (Nekrolog). Vesmír 29, 22, 262, Praha.
- 1900: Výzkum špinušek evropských v r. 1898—1900. Vesmír 29, 23, 276, Praha.
- 1900: Turistické potulky po Krasu moravském. Objev nových jeskyň v Krasu moravském. Sborník Čes. společ. zeměvědné, 6, 9, 272—274; 10, 311—313, Praha.
- 1900: Výzkum jeskyň francouzských dr. Armandem Viréem, Sborník Čes. spol. zeměvědné 6, 119—121, Praha.
- 1900: Předchozí zpráva o výzkumu jeskyně Bočkova díra u Mladče na Moravě. Sborník Čes. společnosti zeměvědné 6, 8, 245—246, Praha.
- 1900: Dr. M. Kříž: O dokončení výzkumných prací v Předmostí. Časopis Matice moravské 24, 2, 203. (Rec.), Brno.
- 1900: Dr. M. Kříž: O jeskyni Kostelíku na Moravě (Rec.) Čas. Matice moravské 24, 2, 203—204, Brno.
- 1900: Dr. M. Kříž: L'Anthropologie. (Rec.) Časopis Matice moravské 24, 2, 204, Brno.
- 1901: Zpráva o průzkumu jeskyň Krasu moravského v r. 1900. Věstník Čes. akad. cis. Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 10, 1—6, Praha.
- 1901: Poznámky ku systematice a anatomii Apterogytů. Věst. I. sjezdu čes. přírodovtců a lékařů s. 163—164, Praha.
- 1901: Zwei neue Collembolenformen aus den Höhlen des mährischen Karstes. Zoolog. Anzeiger 24, 634, 32—33, 4 obr., Leipzig.
- 1901: Über *Uzelia setifera*, eine neue Collembolen-Gattung aus den Höhlen des mährischen Karstes nebst einer Übersicht Anurophorus-Arten. Zoolog. Anzeiger 24, 641, 209—216, 7 obr., Leipzig.
- 1901: Über einige theils neue Collembolen aus den Höhlen Frankreichs und südlichen Karstes. Zoolog. Anzeiger 24, 32—33, Leipzig.
- 1901: Sur quelques collemboles de Cavour de France et de Carniole. Bull. Mus. hist. Paris, 7, 106—114, Paris.
- 1901: Weitere Nachricht über europäische Höhlencollembolen und über die Gattung *Aphorura*. Zoolog. Anzeiger 24, 646, 375—381; 647, 385—389, 6 obr., Leipzig.

- 1901: Über *Neanura tenebrarum* nov. sp. aus den Höhlen des mährischen Karstes, über die Gattung *Tetradontophora* und einige Sinnesorgane der Collembolen. *Zoolog. Anzeiger* 24, 653, 575—586, Leipzig.
- 1901: Zpráva o průzkumu jeskyň Krasu moravského r. 1900. *Věstník Čes. akad.* 10, sep. 1—6, Praha.
- 1901: O jeskynní zvířené moravské se zvláštním zřetelem ku zjevům assimilacním. *Věstník III. sjezdu čes. přírodopytců a lékařů v Praze* 147—148, Praha.
- 1901: Kritické úvahy o moravské zvířené jeskynní. *Časopis Matice moravské* 25, 33—45, Brno.
- 1901: Studie o jeskynních šupinuškách. *Věstník klubu přírodověd. v Prostějově*, III, 83—117, 24 obr., 1 tab., Prostějov.
- 1901: Šupinušky moravské. *Časopis Františkova musea v Brně* 2, 102—118, 3 tab., Brno.
- 1901: Beiträge zur Kenntnis der mährischen Höhlenfauna. *Verhandl. des naturforschenden Vereines. Brünn* 39, Brno.
- 1901: O zvířatech hlubinných v jeskyních. *Vesmír* 30, Praha.
- 1901: Über massenhaftes Erscheinen der *Tetradontophora gigas* Reuter in Mähren. *Verhandl. des naturforsch. Vereines Brünn*, 39, 3, Brno.
- 1901: Vědecké práce dr. J. Claypole ze zoologie. *Ženské listy* 29, 3, 51—52, březen 1901, Praha.
- 1901: Vl. J. Procházka. Miocénové ostrovy v Krasu moravském (Rec.) *Čas. Vlast. mus. spol. v Olomouci* 18, 29—30, Olomouc.
- 1901: Lovecký obzor. (Rec.) *Časopis Vlast. mus. spol. v Olomouci* 18, 29—30, Olomouc.
- 1901: Ueber zwei neue Collembolen aus den Höhlen des oesterr. Occupationsgebietes. *Čas. Vlast. mus. spol. v Olomouci*, 18, 69, Olomouc.
- 1902: Über die Apterygoten-Insekten der Höhlen Europas mit besonderer Berücksichtigung der Höhlenfauna Mährens. *Verhandlungen d. internat. Zoologenkongresses zu Berlin 1901*, 804—807, Berlin.
- 1902: Kobylinky a švábi, žijící v jeskyních. *Vesmír* 1900, 215—216, Praha.
- 1902: (Absolon—Vališ): Zoologická výprava do Macochv. *Vesmír* 31, 10, 109—110, Praha.
- 1902: (Absolon—Nosek): Přehled štírkův a jich rozšíření zeměpisné. *Vesmír* 30, 117—120, Praha.
- 1903: Untersuchungen über Apterygoten auf Grund der Sammlungen des Wiener Hofmuseums. *Annalen des k. k. naturhistor. Hofmuseums* 18, 91—111, 2 tab., 2 obr., Wien.
- 1903: Entomologické pokusné studie prof. Bachnětva. *Vesmír* 33, 4, 44, Praha.
- 1904: Novější práce Girodovy o pravěku Francie. *Časopis Vlast. mus. spol. v Olomouci*, 21, 61—62, Olomouc.
- 1906: Bericht über mährische Karststudien im Jahre 1905, II. Jahresbericht der Kommission zur Naturwissenschaftlichen Durchforschung Mährens, s: 1—7, Brno.
- 1906: Bericht über mährische Karststudien im Jahre 1905. Referát II. výr. zprávy Komise pro přír. průzkum Moravy. 18—23, 34, Brno.
- 1907: Zwei neue Kollebole-Gattungen. *Wiener Entomologische Zeitung* 26, 5/15, 335—343, Wien.
- 1907: Referát o pracích za rok 1906 v III. výr. zprávě Komise přírod. výzk. Moravy 17—19, Brno.
- 1908: O nálezu slepé Planarie v podzemních vodách Punkvy. *Přírodopisné listy* II, 35—38.
- 1908: Referát o pracích za rok 1907 ve IV. výr. zprávě Komise pro přírodověd. průzkum Moravy 13—15, Brno.
- 1909: Verläufige Mitteilung über einige neue Collembolen aus den Höhlen des mährischen Karstes. *Zoolog. Anzeiger* 23, Berlin.
- 1909: Všeobecné principy museologie. *Časopis vlast. mus. spol. v Olomouci*, 24, 43, Olomouc.
- 1910: Charakteristika Krasu moravského. *Fotografická výstava Brno*, 35—59, Brno.
- 1911: Gletscherflöhe in den nieder-österreichischen Voralpen.
- 1911: Topografie jeskyně Kateřinské. *Svaz I*, 305—308, 1 tab., Brno.
- 1913: Dva nové druhy Arachnidů z jeskyň bosensko-herzegovských a jiné zprávy o arachnofauně balkánské. *Acta Musei Moraviae* 13, 1—17, 5 obr., Brno.
- 1913: Über eine neue *Collebole* (Insectia, Apterygota): *Acherontiella onuchiuriformis* n. g. n. sp., aus den Höhlen Algiers. (Rec.)
- 1913: Über *Scotoplanetes arenstorffianus* n. sbg., eine neue Anophthalmen Type (Col., Carabidae) aus dem Ponorgebiete der Trebinjčica in Südostherzegowina. *Coleopteologische Rundschau* II, 93—100, Berlin.

- 1913: Über eine neue *Collembola* (*Insecta, Apterygota*): *Acherontiella onuchiuriformis* n. g., n. sp., aus den Höhlen Algiers. Archives de biologie expérimentale et générale 51, Notes et Revues, 1, 1—7.
- 1913: Verzeichnis der 61 [1912] aus den Höhlen des Bosnien-Teiles des liburnischen Verbreitungsgebietes und aus dem südillyrischen Karstgebiete bekannten Arachnida.
- 1913: Výsledky výzkumných cest po Balkáně. Acta Musei Moraviae 13, 361—366, 5 obr., Brno.
- 1914: Bericht über Forschungsarbeiten im Mährischen Karste in den Jahren 1910—1913. —7. Jahresberichte der Kommission zur naturwissenschaftlichen Durchforschung Mährens 1914. —7, 3 obr., Brno.
- 1914: Výsledky výzkumných cest po Balkáně. Acta Musei Moraviae 14, 216—222, 10 obr., Brno.
- 1915: Zoologická pozorování z okolí hodonínské (J. Zbořil). Acta Musei Moraviae 15, 172—183, 1 tab., obr., Brno.
- 1915: Bericht über die höhlenbewohnenden *Staphyliniden* der dinarischen und angrenzenden Karstgebiete. Coleopterologische Rundschau 4, X—XII, 132—151, 1 tab., 3 obr., Berlin.
- 1916: Bericht über die höhlenbewohnenden *Staphyliniden* der dinarischen und angrenzenden Karstgebiete. Coleopterologische Rundschau 5, I—III, 132—151, 1—18, Berlin.
- 1916: Výsledky výzkumných cest po Balkáně. Acta Musei Moraviae 15, 242—309, 1 tab., 6 obr., Brno.
- 1918: Bemerkungen zu den mikrophotographischen Tafeln im Aufsatz J. Obenbergers im Archiv für Naturgeschichte 1916. Archiv für Naturgeschichte 82, 1916, 172—177, Berlin.
- 1919: Praehistorický železný prsten z Býčí skály na Moravě. Acta Musei Moraviae 16, 1—23, 5 obr., Brno.
- 1921: O mikrofotografování neprůhledných drobných předmětů. — Acta Musei Moraviae, 16. 1—23, 5 obr., Brno.
- 1921: Památce K. J. Mašky a M. Kříže. Bibliografický dodatek k životopisu Dr. Kříže. Acta Musei Moraviae 17—19, 626—633, Brno.
- 1922: Organisační poznámky. I. příspěvek k vědeckému poznání Mor. krasu. — Acta Musei Moraviae 20, 212—219, Brno.
- 1923: Hydrobiologisches meiner balkanischen Karstforschungreisen 1908—1922. — Internationale Vereinigung für theoret. und zugewandte Limnologie. — Innsbruck 25. 8. 1923, Berlin.
- 1923: Ceny za práce z oboru anthropologie. — Anthropologie I, 70. — Praha.
- 1925: A discovery as wonderful as that of Thutankhamen's tomb. Prolog by Sir Arthur Keith, F. R. S. An introductory appreciation. — Illustrated London News, 167, No 4515. 31. X. 839, 848—851, 880, 882. — London.
- 1925: A discovery as that of Thutankhamen's tomb. — Illustrated London News, 167, No 4516. 7. XI., 887, 898—902. London.
- 1925: A discovery as wonderful as that of Thutankhamen's tomb. — Moravia over 20.000 years ago: Mammoth-Bone „Factory“. — Illustrated London News 167, No 4517, 14. XI., 948—952, London.
- 1925: (et M. C. Bur k i t t): A discovery as wonderful as that of Thutankhamen's tomb. — A new revelation of prehistoric culture in Moravia over 20 000 years ago. A Summing up. — The Illustrated London News 167, No 4518, 21. XI., 1004—1008, 1028. — London.
- 1925: O studijní cestě po krasech francouzských. — Rapport sur une voyage scientifique dans les terrains calcaires de la France. — Sborník zeměpisných prací věnovaných prof. V. Švamberovi, 105—114, 2 tab., Praha.
- 1926: Bericht über die palaeolithische Abteilung am Mährischen Landesmuseum und die palaeolithische Forschung in Mähren. — Acta Musei Moraviae 24, Sep. 1—11. Brno.
- 1926: Palaeolithický výzkum jeskyně Pekárny na Moravě. První zpráva (A. Czižek). Die palaeolith. Erforschung der Pekárna-Höhle in Mähren. — Acta Musei Moraviae 24, 1—59, 24 obr., 4 tab. — Brno.
- 1927: Une nouvelle et importante station aurignacienne en Moravie. Revue anthropologique 37, 1—3, 75—88, 5 obr., Paris.

- 1927: L'Aurignacien très ancien ou pseudomoustérien en Moravie. Compte rendu au Congrès de Constantine de l'Association Française pour l'avancement des Sciences, 321—327, Paris.
- 1927: Über die grosse Aurignac Station bei Unter-Wisternitz in Mähren. Tagungsberichte der Deutsch. Anthropolog-Gesellsch. 49, Vers. in Köln, 57—61, Leipzig.
- 1927: Les grandes Amphipodes aveugles dans les grottes balcaniques. Compte rendu au Congrès de Constantine de l'Association Française pour l'avancement des Sciences. 290—295, 3 obr., Paris.
- 1928: Paleolitický výzkum jeskyně Pekárny na Moravě. Druhá zpráva za rok 1928. Die Palaeolitische Erforschung der Pekárna Höhle in Mähren. Acta Musei Moraviae 25, 28, 67—111, 13 tab., 9 obr., Brno.
- 1928: Die Aufstellung der wahren Stratigraphie des mährischen Palaeolitikums. Tagungsbericht der Deutsch. Anthropolog. Gesellsch. Hamburg, 71—73, 3 obr., Hamburg.
- 1928: Vorlage und Besprechung der sogenannten „Lorbeerblätter“ im Mährischen Aurignacien, Tagungsbericht der Deutsch. Anthropolog. Gesellsch. in Hamburg, 73—75, 1 obr., Hamburg.
- 1929: Paleolithická cesta do severní Afriky a na Saharu. Příroda 22, 192—196, 4 obr., Brno.
- 1929: An Amazing Palaeolite „Pompeii“ in Moravia. The Illustrated London News, 175, no 4646; 16, XI, 852—872; 175, No 4727, 23, XI, 890—894; no 4728, 30. XI, 934—938; 175, no 4730, 14. XII, 1036—1039, London.
- 1929: New finds of fossil human skeletons in Moravia. Anthropologie VII, 79—89, Praha.
- 1930: *Marijugia cavatica*, nový rod mořských červů (*Polychaeta*), nalezený ve sladkých vodách Hercegoviny. Věda přírodní XI, 167—175, 3 obr., Praha.
- 1930: Relics of our Cave-Man Ancestors. Sunday American, tisk. American Weekly Incorp.
- 1930: Cesta na severošpanělskou palaeolitickou stanicí Pindal. Příroda 23, 50—53, 1 obr., Brno.
- 1930: Ergebnisse der neuesten palaeolitischen Forschungen in Mähren. Bericht über die 51. Tagung der Deutsch. Anthropol. Gesellsch., 27, Mainz.
- 1930: (et S. Hrabě) Über einen neuen Süßwasser-Polychaeten aus den Höhlengewässern der Herzogowina Zoolog. Anzeiger 88. 9—10, 249—264, 20 obr., Leipzig.
- 1930: Starting a Safari After Mammoth: Big-Game, Hunters of the Old Stonerge in Central Europe. The Illustrated London News, No 4775, 25, 10, 724, London.
- 1931: Vorwort und Lebensbild K. Czižeks. Arbeiten aus den Entomolog. Abt. des Mährischen Landes Museums. Ser. 2, Brno.
- 1931: Grabungen nach fossilen Menschen und palaeolitischen Kulturen in Mähren. Bericht über die Jahrhundertfeier des Archäolog. Institutes 318—320, Berlin.
- 1931: Maurice Reygasse. Příroda 24, 144—146, 1 obr., Praha.
- 1931: Biographie von Hugo Skala. Zur Lepidopterenfauna Mährens und Schlesiens von H. Skala. Arbeiten aus der entomolog. Abteil. des Mähr. Landesmuseums, Nr. 3, 1—3, Brno.
- 1932: (et R. Czižek) Paleolitický výzkum jeskyně Pekárny na Moravě. Třetí předběžná zpráva za rok 1927. Die paläolithische Erforschung der Pekárna-Höhle in Mähren. Dritte vorläufige Mitteilung für das Jahr 1927. Acta Musei Moraviae 24—27. 479—598, 24 tab., 16 obr., Brno.
- 1932: (et J. Mazel): O objevných pracích na podzemní Punkvě. Příroda 25, 185—190, 4 obr., Brno.
- 1932: O temnostních Dipterách na Balkáně Příroda 25, 241—244, 2 obr., Brno.
- 1932: *Peltaeonuchidae*, nová čeleď slených Opilionidů z jeskyň jihoilyské oblasti Příroda 25, 153—156, 206—212, 276—277, 10 obr., Brno.
- 1932: — K. Landrock: Eine neue höhlenbewohnende Fliege aus der Herzogowina. Kanovia 11, 4, 266—272, 3 obr., Wien.
- 1932: (et J. Kratochvíl): Über höhlenbewohnende Arachniden. Acta Musei Moraviae 29. 595—600, 6 obr., Brno.
- 1932: *Protonethes ocellatus* nov. gn. spec., eine neue Höhlen-Trichoniscide. Zoolog. Anzeiger 101. 17—28, 14 obr., Leipzig.
- 1932: — J. Kratochvíl: Zur Kenntnis der höhlenbewohnenden Araneae der illyrischen Karstgebiete. Mitteilungen über Höhlen und Karstforschung 3, 1—9, 8 obr., Berlin.
- 1932: O pravé podstatě palaeolitických industrií ze Šipky a Čertovy díry na Moravě. Ueber die wahre Beschaffenheit der palaeolitischen Industrien aus der Šipka-Höhle. Anthropologie 10, 253—269, 3 tab., 4 obr., Praha.

- 1932: Macocha. Polohopisná mapka jeskynního bludiště Macocha t. j. závrtu i otevřené propasti zvané Macocha a jeskyň přiléhajících. Měř. 1:4000, 16 × 13,5 cm., barev. tisk. Brno.
- 1933: Ueber *Macrochaetosoma troglomontana* nov. gen. n. sp. (*Diplopoda*) aus dem südillyrischen Karstgebiete. *Zoolog. Anzeiger* 101, 137, 143, 7 obr., Leipzig.
- 1933: O temnostních balkánských Tatanethech. *Příroda* 26, 49—54, 2 obr., Brno.
- 1933: Sir Arthur Keith o fosilních lidech na Moravě. *Příroda* 26, 209—217, 241—247, Brno.
- 1933: Répresentation idéoplastiques anciennes et nouvelles des femmes du Paléolithique moravien. V. session de l'Institut international d'Anthropologie, Paris 1931. Sep. 1—4, 1 obr. Paris.
- 1935: Ueber die Erforschung des mährischen Paläolithikums. Transactions of the II (1932) Internat. Conference of the Association on the Study of the Quaternary Period in Europa V, 12. Leningrad.
- 1935: An Aladdin's Cave of Subterranean Wonders. *The Illustrated London News* 187, no 5044, 21, 12, 1935, 1130—1134. London.
- 1935: Ein Anhängsel aus einem fossilen Menschenzahn. *Zeitschrift für Rassenkunde*, I, 317, 1 obr.
- 1935: L'Aurignacien très ancien (quarzitique) dans l'Europe centrale. avec ses industries osseuses. Extrait du Congrès préhistorique de France XI e Sess. Le Mans.
- 1935: Nouvelles statuettes paléolithiques de Věstonice en Moravie 1933—1934. Extrait du Congrès préhistorique de France XI e sess. 1934. Le Mans.
- 1935: O živé fosilii — *Thermosbaena mirabilis* z horkých vod Sahary. *Příroda* 28, 1, 1—12, 7 obr., Brno.
- 1935: O balkánských sbeleofilních mvriapodech. *Příroda* 28, 6—7, Brno.
- 1936: A Vast Prehistoric „Pompei“ Revisited. *The Illustrated London News*, no 5057, 21. 3., 1936, 499—504, 528; no 5058, 28, 3. 1936, 544—547. London.
- 1936: Osmdesátiny Jana Slavíčka. *Příroda* 29, 68—69, Brno.
- 1936: Jindřich Wankel. Zlatá rodina. B. Kladivo. Blansko 3, Blansko.
- 1936: Dr. E. Passemard. *Příroda* 29, Brno.
- 1937: Les résultats des nouvelles recherches paléolithiques en Moravie. 16 e Congrès Internat. d'Anthropologie, Bruxelles 1935, 434—444, 6 obr., Bruxelles.
- 1937: Les flûtes paléolithiques de l'Aurignacien et du Magdalénien de Moravie. Analyse musicale et ethnologique comparative avec démonstration. Congrès Préhistorique de France. XIIe sess. 770—784, 12 obr., Périgueux.
- 1937: The World's Earliest Portrait — 30.000 Years old. *The Illustrated London News*, 191, No 5137, 2, 10, 1937, 549—435. London.
- 1937: Sir Grafton Elliot Smith zemřel. *Příroda* 30, 33—35, 1 obr., Brno.
- 1937: Ze života dravé kudlanky *Hierodula bioculata*. *Příroda* 30, 103, 108, 5 obr., Brno.
- 1938: To the Students and Friends of Natural science all over the world, *Příroda* 31, 1, Brno.
- 1939: „Modernist“ Moravian Art 30.000 Years ago. *The Illustrated London News* 194, no 5214, 25. 3. 1939, 467—469, London.
- 1939: Palaeontologický ústav univerzity v Upsale. *Příroda* 32, 1—7, 6 obr., Brno.
- 1939: Senèze, klasické naleziště z horního pliocénu ve Francii. *Příroda* 32, 126—150, 25 obr., Brno.
- 1939: Za prof. ing. Vl. Brandstätterem. *Příroda* 32, 239—241, 1 obr., Brno.
- 1939: Stylové seskupení fosilních anthropomorfních ženských sošek. Une groupement des plastiques des femmes fossiles. *Anthropologie* 17, 193—203, Praha.
- 1939: Les nouvelles fossiles dans la grotte de Pekárna et les poignards faits en machoires de cheval. Mélanges de préh. et d'anthropologie au Comte H. Bégouen 257—262, 2 obr., Toulouse.
- 1940: Zoologická zahrada trilobitních larev. *Příroda* 33, 225—231, 11 obr., Brno.
- 1940: „Předmluva“ Dr. Martin Kříž a Fl. Koudelka: Jeskyně Moravského krasu, s. 3—6, A. Piša, Brno.
- 1940: „Macocha dneška.“ Krápníkové jeskyně Punkviny — Vodní zelené jeskyně Punkevní — Rozřešený problém propasti Macochy—Jeskyně, Kateřinská—Výhled do budoucna. Dr. M. Kříž a Fl. Koudelka, Jeskyně Moravského krasu, závěr 1. dílu 1—8, A. Piša, Brno.
- 1941: Petr Simon Pallas. *Příroda* 34, 1, 1—12, 9 obr., Brno.
- 1941: Fluorescenční mikroskopie. *Příroda* 34, 4, 81—88, 5 obr., Brno.

- 1941: Nová jeskyně s diluviálními freskami ve Francii. Příroda 34, 176—178, 2 obr., Brno.
- 1942: Zásady morfologického určování kamenných nástrojů. Příroda 35, 3, 57, 69, 21 obr., Brno.
- 1943: *Coleoptera* z jeskyní balkánských. Příroda 35, 8, 195—229, 42 obr., Brno.
- 1943: Nové formy rodu *Parapropus* Ganglb. ze sběrů „Biospeleologica Balcanica“ a ze sbírek Zemského musea v Praze. Časopis Čs. spol. entomolog. 11, 92—96. Brno.
- 1944: Dr. Aleš Hrdlička. Příroda 36, 4, 65—75, 2 obr., Brno.
- 1944: Josef Němec. Příroda 37, 53—54, 1 obr., Brno.
- 1944: Ichtyolog Fr. Skorkovský sedmdesátníkem. Příroda 36, 171—172, 1 obr., Brno.
- 1944: — E. Bayer: Morfologie a anatomie brachypterní temnostní mouchy *Speomya* z jeskyň illyrské oblasti. Příroda 36, 177—194, 16 obr., Brno.
- 1944: Jubilejní dopis o Jar. Stejskalovi. Příroda 36, 203—206, 1 obr., Brno.
- 1944: Ing. Leopold Procházka. Příroda 36, 338—341, 1 obr., Brno.
- 1944: Min. rada Ladislav Kovář. Příroda 36, 336—338, 1 obr., Brno.
- 1945: *Paraphoxinidae (Pisces)* v rámci obrazu temnostních ryb světa. Příroda 38, 9—10, 169—176, 11 obr., Brno.
- 1945: Zprávy osobní a spolkové. Jaroslav Stejskal, Al. Stehlík, Příroda, 37, 292, Brno.
- 1946: A Royal funeral of 2500 Years ago. Magnificent discoveries near Brno. The Illustrated London News, 209, no 5609, 19. X. 1946, London.
- 1946: Kustos dr. Zdeněk Jaroš. Příroda 38, 23—25, Brno.
- 1947: Kamenné paleolitické nástroje z Předmostí ve sbírkách Hanáckého musea v Holešově. Příroda 39, 22—32, 53—66, 89—94, 5 obr., 6 tab., Brno.
- 1947: Příspěvek k poznání geografického rozšíření, systematiky a vzniku druhů rodu *Neotrechus* J. Müll. Příroda 39, 103—120, 5 obr., Brno.
- 1947: Paleontologická stavba velikých středoevropských diluviálních stanic. Příroda 40, 3—7, 25—29, 6 obr., Praha.
- 1947: La Micoque et Šipka, une comparative étude glyptologique. Příroda 40, Brno.
- 1948: Czechoslovakia. American Journal of Archeology 12, 1 January—March, 228—230.
- 1948: The Diluvial Anthropomorphic Statuettes and Drawings especially the so-called Venus Statuettes, discovered in Moravia. Artibus Asiae 12, 3, 201—220, 12 obr., Ascona.
- 1948: Moravia in paleolithic time. American Journal of Archeology 53, 19—28, 2 tab.
- 1948: Skeletons In Cave Tell Grim Tale Ot. Royal Prince's Ghastly Funeral. 15. 1. 1949, Toronto.
- 1953: Doklady a důkazy o počtářských schopnostech diluviálního člověka dle nálezů na Moravě a v Dolních Rakousích. Autoreferát. Zpravodaj Anthropologické společnosti VU 34 Brno.
- 1957: Dokumente und Beweise der Fähigkeiten des fossilen Menschen zu zählen im mährischen Paleolithikum. Artibus Asiae 20, 2—4, 123—150, 43 obr., Ascona.
- 1957: Recherches d'Ethnographie préhistorique dans les stations diluviales du Moravie. Mélanges Pittard 7—12, 2 obr., Brive.
- 1960: Typologische Revision der Steinindustrie aus der Palaeolithischen Station Gudenus-Höhle in Oesterreich. Congrès international des sciences anthropologiques et ethnographiques. Comptes rendus de l'Académie des sciences 3e sess. Bruxelles, 1948, 1—3, Tervuren.
- 1976: (et E. Pretner): Geschichte der biospeläologischen Forschungen in Bosnien, Herzegowina und angrenzenden Gebieten. — Glasnik zemaljskog muzeja, n. s. XV — Prirodne nauke, pp. 243—253, Sarajevo.

c) Populární články a črty

Poznámka redakce: Seznam populárních článků, statí a úvah, uveřejňovaných v různých časopisech a v denním tisku v letech 1899 až 1957, jež se podařilo podchytit, obsahuje 128 položek. Vzhledem k jeho velkému rozsahu a k nedostatku místa v našem časopise jej však již neotiskujeme.

KAREL ABSOLON AS A GEOGRAPHER AND A GREAT PERSONALITY
OF CZECH NATURAL SCIENCE

The 16th of June 1977 was the day of the centenary of the birth of Professor Dr. Karel Absolon. Thanks to his work which encompassed the wide horizons of geography, particularly of karst geomorphology, speleology and zoogeography, and furthermore those of zoology, paleoanthropology and prehistoric studies he was one of the greatest figures of Czech scientific life in the first half of the twentieth century.

On the occasion of celebrations of the hundredth anniversary of the birth of this versatile scholar the present article is intended to give not only the basic biographical data but to bring some new fact hitherto unrecorded in literature relating to Absolon's extremely fruitful life and one charged with dramatic events to his very last days.

The first part describes Absolon's young days, his studies, work and family relationships (Absolon was a grandson of the renowned Dr. Jindřich Wankel who came to be called „father of Moravian prehistory“). It was in 1907 that Absolon was appointed Assistant Professor of Physical Geography with special reference to Zoogeography. In 1927 he became full-fledged Professor of Geography specializing in Paleoanthropogeography and Zoogeography at the Caroline University of Prague. However, his permanent place of work was the Moravské muzeum (Moravian Museum) in Brno where he had founded and headed a department of research into the Quaternary (in the years 1907 to 1939). After the Nazi occupation of Czechoslovakia he was forced to retire, and many of his manuscripts, sketches of caves, scientific books and other papers were confiscated. Prof. Absolon died on 5th October 1960 in Brno and is buried in the Central Brno Cemetery.

The second part is devoted to Absolon's research activities which were truly unique in their immense volume and extent. At the outset Absolon's attention centred primarily on the troglobionts living in the caves and shadowy canyons of the Moravian Karst. He was an outstanding expert in his knowledge of primitive groups of insects, chiefly of the *Collembola* and the *Thysanura* orders. These he collected not only in the Moravian Karst but in his search for them he made nine expeditions into the then unexplored areas of the Dinaric Karst (Montenegro, Bosnia, Herzegovina) and visited other karst regions in Europe, the USSR and North Africa. Absolon discovered and described dozens of species and a number of genera of the animals living in caverns and dark places. On the other hand, other explorers honoured him in calling many species and a number of genera by his name.

Absolon's geographical works deal primarily with speleology, geomorphology and hydrogeography. It was he who discovered many new caverns and cave rooms and abysses in the Moravian Karst and solved a large number of problems connected with subterranean rivers in the Dinaric Karst including the largest subterranean river Ombla near Dubrovnik, the Buna River, the Timav and others. However, his best known exploit is the discovery of the subterranean spaces (the Punkva Caves) linking the bottom of the Macocha Abyss (169 m deep) in the Moravian Karst with the karst canyon called „Pustý žleb“ and making these spaces accessible by his unique underground tourist cruise partly by sailing in boats on the waters of the subterranean Punkva River. Furthermore, it was Absolon who predicted the existence of the subterranean rooms which were to be discovered later on (in the years 1969 to 1972) and constitute the biggest cave system in the Czech Socialist Republic (20 km have been located so far and the work goes on).

In addition to this, Absolon was responsible for extensive archeological explorations both inside and outside the caves (especially in the caves Kůlna, Pekárna and Býčí skála) but also in regions inhabited by the Paleolithic man at Předmostí near Přerov and at Dolní Věstonice. It was in the latter locality that he discovered the clay woman figure called the Venus of Věstonice which became known all over the world.

Absolon's estate contains at least three great scientific works in manuscript including more than 10,000 illustrations which are waiting for their editors and publisher. These are: 1. An Atlas of the *Collembola* of the World, 2. Dinarische Karsthydrographie, 3. Travunia (a monograph dealing with the composition, phylogenesis and zoogeography of the Balkan cavernicolous fauna).

The third part of the article is concerned with Absolon's personality which exerted a striking influence on the development of Czech natural history. Prof. Absolon maintained scientific contacts with famous foreign geographers and speleologists (e. g. J. Cvijič, E. A. Martel, E. de Martonne, E. Demangeon, A. Penck, N. Casteret and others), with prehistorians, especially Abbé Breuille, and with many eminent figures of cultural and public life. He took an active part in a great number of scientific conferences held in many countries of the world, and was member of many a scientific society both at home and abroad. In 1961 his name was given to a newly discovered cave (Grotta Karel Absolon) in the Apuan Alps in Italy. (This is situated 2 km east of Carrara on the south-eastern foot of the mountain Monte Maggiore. A memorial tablet has been placed at its entrance.)

Professor Absolon was no doubt a scholar of an extraordinarily wide horizon and a personality of a high status whose significance widely surpasses the boundaries of the Czech Lands. After the decease of Prof. J. Cvijič and the speleologist E. A. Martel he can be designated as the greatest researcher of his time in the field of karst exploration.

Legend to illustrations inside text:

1. A specimen of the title page of Absolon's manuscript of his work „Kras moravský a jeho svět“ (The Moravian Karst and its World) published in the years 1905 to 1908. (In those days books used to be set straight from the manuscript).
2. A twin page from Prof. Absolon's journal. Records from a major trip to France in 1937 — on the left the programme, on the right a list of photographs taken.
3. Prof. Absolon's sketches and notes from his journey to Austria in 1938. (All the reproductions are based on originals kept in the archives of V. Absolonová)

Legend to photographs on coated-paper supplements:

1. Prof. Dr. Karel Absolon at the age of 83 (June 1960)
2. One of the exploring groups of Prof. Absolon, the picture dating from about 1940. From the left: Ota Ondroušek, the Professor's son K. B. Absolon, Ing. Vladimír Ondroušek, Prof. Absolon, Ing. V. Brandstätter, O. Henych. (From the archives of V. Absolonová)
3. Prof. Dr. E. Martonne, eminent French geographer, with Prof. Dr. V. Švambers (right) in the Pavlovské vrchy (hills) in 1923. (Photo by K. Absolon)
4. Prof. Absolon (right) participating in the discovery of mammoth and other bones (the so-called kjökkenmødding) during excavation work at Dolní Věstonice in 1926.
5. Prof. Absolon (the tallest man in the middle of the front row): during the opening of the Anthropos Exhibition in Brno in the year 1930. (From the archives of V. Absolonová.)
6. Characteristic rock overhangs and niches (abris) in the Mesozoic limestones (so-called calcarenites) near Les-Eyzies and Cro Magnon on the Dordogne, a favourite goal of Prof. Absolon's excursions (Photo by J. Rubín)
7. The memorial tablet at the entrance into the cave „Grotta Karel Absolon“ near Carrara, Apuan Alps, Italy. (Photo by B. Kučera)

(Translation by V. Vařecha)

1. Prof. dr. Karel Absolon ve svých 83 letech (červen 1960).

2. Jedna z výzkumných skupin prof. Absolona, asi z roku 1940. Zleva Ota Ondroušek, syn K. B. Absolon, ing. Vladimír Ondroušek, prof. Absolon, ing. V. Brandstätter, O. Henych.
(Z archívu V. Absolonové)

3. Významný francouzský geograf prof. dr. E. de Martonne s prof. dr. V. Švamberou (vpravo) v Pavlovských vrších v r. 1923. (Foto K. Absolon)

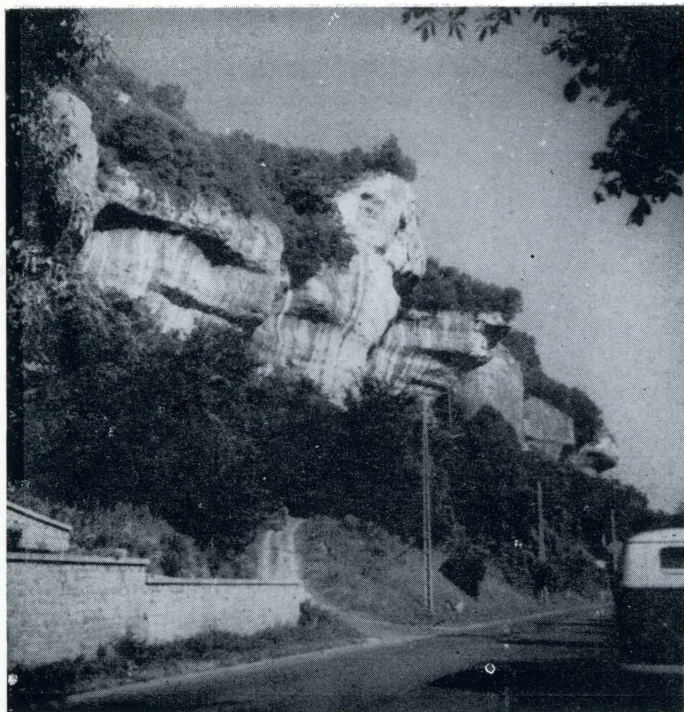

4. Profesor Absolon (vpravo) na odkryvu mamutích a jiných kostí [tzv. kjökkenmøding] při vykopávkách v Dolních Věstonicích 1926.

5. Prof. Absolon (nejvyšší v první řadě uprostřed) při zahájení výstavy Anthropos v Brně 1930. (Z archívu V. Absolonové)

6. Charakteristické skalní převisy a výklenky (abri) v mezozoických vápencích (tzv. kalkarenitech) u Les-Eyzies a Cro Magnonu na Dordogni, kam prof. Absolon rád jezdíval. (Foto J. Rubín)

7. Pamětní deska u vchodu do jeskyně Grotta Karel Absolon u Carrary v Apuňských Alpách. (Foto B. Kučera)